

PEDAGOŠKO
GRADIVO

Henrik Ibsen
NORA

Ljubljana, oktober 2023

KAZALO

3 ZASEDBA

4 USTVARJALCA

6 O DRAMI

8 ŽENSKI BOJ ZA SVOBODO IN ENAKOST

13 UPRIZORITVENA SREDSTVA

18 IZTOČNICE ZA POGOVOR

Naslovnica gledališkega lista

Henrik Ibsen

NORA

Et dukkehjem, 1879

Premiera 3. marca 2023

Prevajalec **DARKO ČUDEN**

Režiserka ter avtorica priredbe in glasbene opreme **NELA VITOŠEVIČ**

Dramaturginja **PETRA POGOREVC**

Scenografka **URŠA VIDIC**

Kostumografka **TINA BONČA**

Lektor **MARTIN VRTAČNIK**

Oblikovalec svetlobe **BOŠTJAN KOS**

Oblikovalec zvoka **GAŠPER ZIDANIČ**

Asistentka dramaturginje **MANCA LIPOGLAVŠEK**

Igrajo

Nora Helmer **AJDA SMREKAR**

Torvald Helmer **MATEJ PUC**

Nils Krogstad **JERNEJ GAŠPERIN**

Kristine Linde **NINA RAKOVEC**

Doktor Rank **JURIJ DREVENŠEK** k. g.

Henrik Ibsen

USTVARJALCA

Henrik Ibsen

Norveški dramatik Henrik Ibsen (20. 3. 1828–23. 5. 1906) je eden najbolj znanih svetovnih književnikov in na svetovnih odrih drugi najpogosteje uprizarjani dramski avtor. V njegovem opusu so drame *Brand*, *Peer Gynt*, *Stebri družbe*, *Nora ali Hiša lutk*, *Strahovi*, *Sovražnik ljudstva*, *Divja račka*, *Rosmersholm*, *Gospa z morja*, *Hedda Gabler*, *John Gabriel Borkman* in druge.

Rodil se je v ugledno in premožno družino, a je oče zabredel v finančne težave, zato se je družina preselila na podeželje. Tako je Ibsen odraščal v vaškem okolju. Pri petnajstih letih se je odselil v manjše mesto in se zaposlil kot pomočnik lekarnarja. Tri leta kasneje je imel razmerje z Else Sophie Jensdatter Birkedalen, ki mu je rodila sina, za katerega je potem plačeval šolanje do njegovega štirinajstega leta, čeprav ga ni nikoli videl. Ibsen se je želel dodatno izobraziti, ampak ga niso sprejeli na univerzo. V tem času je začel pisati drame, ki pa niso vzbudile pozornosti, niti niso bile uprizorjene. Aktivno se je z gledališčem začel ukvarjati že leto kasneje, ko je bil povabljen k sodelovanju v bergenskem gledališču. Pri devetindvajsetih je prevzel vodenje Christiania Norske Theatra v Oslu. Leta 1858 se je poročil s Suzanne Thoresen, njun sin Sigurd Ibsen pa se je rodil leto kasneje. Po stečaju gledališča je zapustil Norveško, prejel štipendijo in skupaj z družino sedemindvajset let živel v tujini, najprej v Rimu, nato v Dresdnu in Münchnu. Svoja najpomembnejša dela je napisal ravno v tem obdobju, ki ga je sam imenoval prostovoljno pregnanstvo. V domovino se je vrnil šele leta 1891.

V poznem 19. stoletju je Henrik Ibsen z realizmom povsem spremenil pravila drame. V evropsko dramatiko in gledališče, ki je bilo v tistih časih posvečeno zabavi in kratkočasju, je vpeljal moralno analizo in oder spremenil v ogledalo družbenih anomalij. Brez pravljičnih figur in neverjetnih zapletov je Ibsen na oder postavil sobe običajnih ljudi, v katerih so meščani hranili svoje skrbno varovane skrivnosti. Nato je spore, ki so izhajali iz zahtevnih moralnih predpostavk in neposrednih soočenj, postavil na zelo realistično ozadje srednjega razreda in jih razvil z realističnim dialogom in pozornostjo do detajlov. Ibsen je bil kar trikrat nominiran za Nobelovo nagrado za literaturo, in sicer v letih 1902, 1903 in 1904.

Norvežani se radi pohvalijo, da je Ibsen poleg Williama Shakespeara nedvomno največji dramatik v vesolju, zato morda ne čudi, da je Mednarodna astronomska zveza po njem imenovala manjši planet.

Suzanne Ibsen

Nela Vitošević

Nela Vitošević

Nela Vitošević (1984) je predstavnik mlajše generacije makedonskih gledaliških ustvarjalcev. Leta 2007 je diplomirala iz gledališke režije v letniku slovitoga režiserja Slobodana Unkovskega na Fakulteti za dramske umetnosti v Skopju, kjer je nato leta 2014 tudi magistrirala. Na osrednjem makedonskem gledališkem festivalu Vojdan Černodrinski, festivalu komornega gledališča Risto Šiškov in mednarodnem festivalu MOT je doslej prejela 15 nagrad. Od leta 2017 je zaposlena kot hišna režiserka v Makedonskem narodnem gledališču v Skopju. Uprizarja tako klasična besedila kot tudi odrske priredbe filmskih scenarijev in kratke proze. Vsebinsko se pogosto osredotoča na razpiranje aktualnih vprašanj v sodobni družbi, denimo človeške osamljenosti in razmerij moči med spoloma. V svoje delo vpleta elemente dokumentarnega in snovalnega gledališča, zanimajo pa jo tudi meje uprizarjanja in snovanje v novih medijih. Vodi tudi neodvisno gledališko skupino Wonderland Theatre.

O DRAMI

Nora ali Hiša lutk je bila prvič uprizorjena v Kraljevem gledališču v Københavnu 21. 12. 1879. Ibsen je z dramo dvignil nemalo prahu, saj je bilo sporočilo ter avtorjevo videnje žensk za takratni čas precej kontroveržno. Zaradi pritiskov ogorčene javnosti je bil celo prisiljen v pisanje drugačnega konca, kar je označil za barbarško žalitev; zahteval je, da se ta alternativni konec uporabi samo, če bo to res nujno potrebno. V njem Nora svojih otrok ne zapusti, pač pa sklene, da otroci njo potrebujejo bolj kakor sama svobodo.

Praizvedba Nore

Laura Kieler

Ideja o ženi, ki zapusti moža in svoje tri otroke, je bila v tistem času povsem nezaslišana, zato je nastanek *Nore* in njena gledališka uprizoritev verjetno še vedno eden najbolj znanih političnih trenutkov v gledališču. Vloga Nore ima celo status ikone in je od leta 2001 vpisana na Unescov seznam Spomin sveta, ki Noro imenuje za »simbol žensk, ki se po vsem svetu borijo za svobodo in enakost«. Leta 2006 je bila *Nora* najpogosteje uprizarjano dramsko besedilo na svetu.

Če bi trdili, da je Ibsen navdih za *Noro* našel v zakonu norveško-danske pisateljice Laure Kieler z možem Victorjem, bi lagali, saj *Nora* deluje skoraj kot celosten opis Laurine nesrečne usode. Ko je Victor Kieler, po poklicu ravnatelj šole, zbolel za tuberkulozo in je bilo treba najti denar za potovanje v Italijo, ki naj bi mu prineslo ozdravitev, si je Laura na skrivaj izposodila denar, s katerim je plačala bivanje v Italiji. Victor je ozdravel in skupaj sta se vrnila domov. Vendar po vrnitvi iz tujine Lauri ni uspelo zbrati dovolj denarja, da bi odplačala dolg. Svojemu možu Victorju ni upala priznati, da dolguje veliko vsoto denarja, saj se je neizmerno raztogotil že samo ob povišanih stroških za gospodinjstvo. V obupanem poskusu, da bi odplačala dolg, je Ibsenu razložila svoj položaj in mu v branje poslala svoj roman s prošnjo, naj ga objavi. Ta jo je zavrnil z utemeljitvijo, da roman ni tako dober kot njeni prejšnji, in ji navrgel, naj možu končno prizna, kaj je storila. Takrat noseča Laura je zažgala svoj rokopis in ponaredila ček. Ko je banka odkrila, da je ček ponarejen, je morala Laura možu razkriti prav vse. Victor pa je, namesto da bi ji pomagal, z njo ravnal kot z zločinko in ji prepovedal stike z otroki, saj kot hudodelka ni primerna mati, pa tudi ne soproga. Ko je Laura zaradi vsega hudega doživela živčni zlom, jo je strpal v psihiatrično bolnišnico in dosegel pravno ločitev. S tem ji je odvzel pravico do vzgoje otrok. Lauro so iz norišnice izpustili po mesecu dni. Kljub vsemu hudemu se je sčasoma spet zbližala z Victorjem, čeprav ji ta še dve leti ni dovolil, da bi videla svoje otroke. Ibsen je svojo dramo začel pisati, ko je bila Laura Kieler zaprta v psihiatrični bolnišnici. Laura Kieler se je nazadnje vrnila k možu, Ibsenu pa ni nikoli odpustila, da je njeno zgodbo uporabil v svoji drami. Do smrti je pisala romane o domovini in se otepala povezave z Ibsenovo dramo.

Nora se žanrsko uvršča med drame. Drama je žanr, ki se uveljavi konec 18. stoletja in »prikazuje resnobno, mučno dogajanje in trpljenje brez tragičnega razpleta« (Gledališki terminološki slovar). Navadno se ukvarja z resnimi vsebinami, a problemi nikoli niso bistvenega pomena za širšo družbo, pač pa se drama vedno osredotoča na problem posameznika. Drama v veliki meri vedno posnema realnost. Jasno izrisana je psihologija dramskih oseb, družbene in razredne razlike se kažejo v uporabi različnih jezikovnih ravni, spori med njimi so posledica značajskih in družbenih neenakosti. Konec v drami za protagonista nikoli ni srečen.

ŽENSKI BOJ ZA SVOBODO IN ENAKOST

Pri Organizaciji združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (Unesco) so zapisali, da je Ibsenova *Nora* simbol boja za žensko svobodo in enakost. Položaj žensk v družbi, njihove pravice in njihova želja po čim večji enakosti z moškimi so tudi danes v družbi pereča in pogosto omenjana tema. Kadar govorimo

Ženska stavka

o enakopravnosti in pravicah žensk, omenjamo tudi praznik vseh žensk, 8. marec, pri nas imenovan tudi dan žena, sprva znan kot dan delovnih žena. To je dan, ko praznujemo ekonomsko, politično in socialno enakopravnost žensk.

Izvor pomena tega datuma sega v leto 1857, ko so na 8. marec delavke, zaposlene v tekstilnih tovarnah v New Yorku, organizirale protest. Uprle so se nečloveškim delovnim pogojem in mizerno nizkim mezdami. Dve leti kasneje, prav tako v marcu, so te ženske ustanovile prvi delavski sindikat, s katerim so želele zavarovati že priborjene pravice in si izboriti nove. 8. 3. 1908 se je na ulicah New Yorka zbralo 15.000 žensk in zahtevalo krajši delovnik, boljše plačilo za delo in volilno pravico. V maju istega leta je Socialistična stranka Amerike razglasila zadnjo nedeljo v mesecu februarju za državni praznik žensk, leto kasneje pa sta socialistki Luise Zietz in Clara Zetkin na mednarodnem srečanju na Danskem sprožili obeleževanje 8. marca, ki je postal mednarodno priznan praznik. Leta 1917 na zadnjo nedeljo v mesecu februarju (kar je 8. marec po našem koledarju) so ženske v Sankt Peterburgu razburile in ozavestile rusko javnost s protesti v znak nasprotovanja ruskemu sodelovanju v prvi svetovni vojni. Kljub pritiskom ženske niso nehale protestirati, dokler ni bil car prisiljen odstopiti. Danes ta čas pojmuje kot februarsko revolucijo, ki ji je istega leta sledila še oktobrska. Julija 1917, potem ko je 40.000 žensk zakorakalo proti vladni palači, je prehodna ruska vlada med prvimi na svetu pristala na splošno volilno pravico žensk. 8. marec je leta 1917 v sovjetski Rusiji postal uradni državni praznik. V prihodnjih desetletjih se je postopoma širil iz držav s socialističnimi in levosredinskimi vladaми po vsem svetu, leta 1975 pa ga je za mednarodni dan razglasila tudi Organizacija združenih narodov.

Eden najpomembnejših vidikov enakopravnosti je tudi volilna pravica za ženske. Gibanja sufražetk, ki so se borile zanjo, so se pojavila že v 18. in se razplamtela v 19. stoletju. Prva država, ki je ženskam omogočila sodelovanje na volitvah, so bili Pitcairnovi otoki, ki spadajo med britanska čezmorska ozemlja. Prva država, ki je uvedla univerzalno volilno pravico za ženske, ne glede na njihov položaj v družbi, premoženje ali zakonski stan ter neomejeno na lokalne ali državne volitve, je bila leta 1893 Nova Zelandija. Toda tudi tam so ženske lahko na volitvah nastopile kot kandidatke za položaje šele leta 1919. Večina demokratičnih držav je univerzalno volilno pravico za ženske uzakonila v prvi polovici 20. stoletja, kot zadnja evropska država je žensko volilno pravico uvedla Švica leta 1971. V Sloveniji ženske lahko volijo od leta 1945.

Kot izvemo iz Ibsenove drame, ženske niso imele nadzora nad lastnimi financami in niso mogle dobiti posejila brez moževega ali očetovega dovoljenja. Tudi za to pravico so se ženske borile zelo dolgo, čeprav so to pravico nekoč že imele.

Sufražetke

- Leta 3100 pr. Kr.: v starem Egiptu so imele ženske enake finančne pravice kot moški, lahko so samostojno kupovale in prodajale lastnino, vstopale v pogodbeno razmerja ter po smrti mož in očetov podedovale bogastvo.
- Podobne pravice so imele ženske v starem Rimu (27 pr. Kr.) in v Meki, kjer je vladal islam (610 pr. Kr.), ter v anglo-saksonskem svetu (leta 800). V stari Grčiji (700 pr. Kr.) je bila ženskam prepovedana pravica do dedovanja, še vedno pa so lahko trgovale in vodile posle.
- Leta 1100: z zakonskim stanom postaneta oba zakonca ena pravna oseba, kar pomeni, da ženske nimajo več pravice do lastnine, četudi je samskim ženskam in vdovam ta pravica še dopuščena. S tem se vzpostavi tudi prepričanje, da je ženska lastnina svojega soproga.

- Leta 1848: v New Yorku je sprejet zakon o ženski lastnini, ki ženskam priznava pravico do finančne neodvisnosti, ameriške ženske lahko ponovno dedujejo in samostojno razpolagajo z lastnino.
- Leta 1870: v Združenem kraljestvu je sprejet zakon o lastnini poročenih žensk, ki jim priznava, da so lastnice vsega, kar zaslužijo, vključno s posestmi, investicijami in dediščino.
- Leta 1881: samske ženske v Franciji lahko odprejo bančni račun, leta 1886 je enaka pravica zagotovljena tudi poročenim ženskam, ki lahko račun odprejo brez moževega dovoljenja.
- Leta 1922: v Združenem kraljestvu sprejmejo zakon, ki moškim in ženskam daje enake pravice do dedovanja po zakoncu, pred tem so se morale ženske podedovanemu premoženju odpovedati.
- Leta 1974: v ZDA sprejmejo zakon, ki ženskam omogoča, da zaprosijo za kredit, ne da bi za to potrebovale podpis moškega poroka.

Nekatere pomembne prelomnice za pravice žensk na območju današnje Slovenije:

1871 ustanovitev državnega ženskega učiteljišča v Ljubljani

1896 ustanovljena višja deklinška šola

1897 začne izhajati prvi slovenski ženski list Slovenka, na univerzo (Filozofsko fakulteto) se lahko vpišejo tudi ženske

1898 ustanovljeno Društvo slovenskih učiteljic

1901 ustanovljeno Splošno žensko društvo v Ljubljani

1910 na mednarodni socialistični konferenci sprejeta resolucija o obeleževanju Mednarodnega dneva žensk

1911 mednarodni dan žensk se praznuje tudi v Idriji, Ljubljani in Trstu

1920 Ana Mayer je prva doktorantka Univerze v Ljubljani

1924 ustanovljena Zveza delavskih žena in deklet, izhajati začne glasilo Ženski list

1926 Zveza delavskih žena in deklet zahteva popolno enakopravnost v »socialnem, civilnem in političnem oziru«

1936 velika tekstilna stavka za kolektivno pogodbo tekstilne stroke, v kateri večinoma delajo ženske

1942 z odlokom IO OF ženske dobijo volilno pravico na osvobojenem ozemlju (na kočevskem zboru oktobra 1943 je med poslanci 10,8 % žensk), ki velja do sprejetja ustave leta 1946

1943 v Dobrniču ustanovljena Slovenska antifašistična ženska zveza (AFŽ)

1945 ženske v takratni Jugoslaviji (SFRJ) dobijo univerzalno volilno pravico

1946 ustava določa popolno enakopravnost žensk z moškimi na vseh področjih

1974 ustavno zagotovljena pravica o svobodnem odločanju o rojstvu otrok

- 1977** OZN razglasi 8. marec za Mednarodni dan žensk; pri nas uzakonjena pravica do umetne prekinitve nosečnosti na zahtevo ženske, do kontracepcije in umetne oploditve
- 1986** porodniški dopust se podaljša na eno leto
- 1989** delovati začne prvi SOS telefon za ženske in otroke, žrtve nasilja
- 1991** z demonstracijami dosežena ustavna določba o svobodnem odločanju o rojstvih otrok
- 1992** delovati začne Urad za žensko politiko pri slovenski vladi, ki je kot Urad za enake možnosti ukinjen leta 2012
- 1997/1998** v srednjo policijsko šolo se prvič lahko vpišejo tudi dekleta
- 2000** samske ženske po referendumu izgubijo pravico do umetne oploditve
- 2004** dopolnjena ustava: zahteva zakonske ukrepe za zagotovitev enakosti žensk in moških pri kandidiranju na volitvah; sprejet Zakon o enakih možnostih žensk in moških
- 2008** sprejet Zakon o preprečevanju nasilja v družini

UPRIZORITVENA SREDSTVA

Scenografija

Tokratna uprizoritev *Nore* postreže z močno, a enostavno vizualno podobo. Pred nami se razstira odprt, relativno prazen prostor, sredi katerega je kocka, omejena zgolj s stranicami, V kocki pa poteka celotna Norina zgodba. Ta kocka in odrski prostor za njo, v katerem vidimo zofo in božično jelko, spominjata na hišo za lutke. Vsi nastopajoči so ves čas prisotni na odru, in kadar ne nastopajo v prizoru, sedijo ob robu odra. Ker »Norina kocka« nima zidov, jim to omogoča gladko prehajanje vanjo in iz nje ter t hitre menjave med prizori. Dramske osebe s svojo stalno prisotnostjo na odru, četudi niso aktivne, ves čas nakazujejo, da so prav one tiste, ki zamejujejo in določajo Norin svet. Na prehodu iz kocke v prostor zadaj so velika drsna

Scenografija - kletka

vrata z rešetkami, ki se zaprejo trikrat: prvič in drugič, ko Noro obišče Krogstad in jo s svojimi grožnjami pahne v stisko, in tretjič, ko se Nora dokončno zlomi. Na odru je tudi nekaj kartonastih škatel, v katerih Nora hrani različne stvari, med drugim tudi vse svoje majhne koščke veselja, kot so bonboni, baloni in zavijalna vrvica. Škatle so vizualno nevpadljive in služijo tudi kot sedala, simbolno pa nakazujejo, da se kljub vsemu Nora ni povsem udomačila v tem novem domu. Za take rečemo, da imajo življenje »po škatlah«. Dodatni odrski prostor, salon, ki se odpira za kocko, se iz dnevne sobe v trenutku Norine katarze preobrazi: v njem zagledamo kovinsko kad, v katero se Nora potopi, kot bi s sebe hotela sprati vse težave oziroma se utopiti.

Kostumografija

Kostumi so prav tako izčiščeni, relativno preprosti in niso časovno zaznamovani. Torvald, novoizvoljeni direktor banke, ki se vzpenja po profesionalni in družbeni lestvici, je v poslovni obleki s kravato. Doktor Rank, ki je preprost človek, saj si v življenju zaradi usodne bolezni ne želi več veliko, le še nekaj udobja in ljubezni, je večino časa v domačem, udobnem pletenem pulloverju. V zadnjem delu se doktor Rank pojavi v povsem črnem oblačilu, saj pride naznanit svojo skorajšnjo smrt. Kristine Linde, Norina prijateljica, na-

Skice za kostume
Kristine Linde in Nore

Kostumi Nore

stopi v obleki, ki že na prvi pogled izdaja, da je slabo plačana delavka. Podobno stereotipen je Krogstadov kostum, ki bi ga še najlažje opisali kot stereotipno obleko bančnega uslužbenca. Nora v prvem delu nosi plisirano krilo in pulover. Krilo poudarja njeno frivolnost, pulover pa mehko in toplino. Ko Nora doživi prepород, se preobleče v belo, skorajda poročno obleko, čez katero ima poveznjen črn sako. Ta že nakazuje njeno preobrazbo, njen odmik od prikupne lutke. Kot bi slutil, ji ga Torvald ves čas poskuša sleči. Z ozkim, visokim ovratnikom daje vtis, kot da se je Nora iz belega prelevila v črnega laboda. Čisto na koncu Nora obsedi ogrnjena v prevelik plašč, ki simbolizira pot, ki jo še čaka. Ne vemo niti tega, kakšne težave ji bo prinesla ta pot, niti tega, kako se bo končala.

Svetloba

Svetloba je še eden od elementov, ki slikajo Norin prostor. Pomenljiva je zlasti senca, ki jo v Norin prostor mečejo rešetke drsnih vrat zadaj in s tem dajejo vtis, da je kocka morda bolj podobna kletki, kot se zdi na prvi pogled. V trenutku, ko se Nora zlomi, ko doživi očiščenje, osvetlitev podpre ne le njeno duševno stanje, ampak tudi njene akcije. Ko se na oder vrne odločena, predrugačena, se spremeni tudi barva luči, ki prostor riše nekoliko hladnejši kot poprej.

Ozvočenje

Režiserka se je odločila nekoliko prirediti Ibsenovo besedilo. Dodala je več pripovednih delov, v katerih Nora pripoveduje, kakor da bi se vsega dogajanja, ki poteka pred nami, samo spominjala. S tem ustvarja nekakšno potujitev, ki jo podkrepi uporaba naglavnih in prostostoječih mikrofонов. Ti se igralcem vklopijo, ko pripovedujejo didaskalije, Nori pa takrat, ko opisuje svoje notranje doživljanje, svoja razmišljanja in čustva. Na ta način lahko prisluhnemo tudi notranjemu doživljanju dramskih oseb.

Scenografija

Ples

Norin ples, ki ga odpleše v trenutku, ko se v njej zgodi preobrat, izraža njeno psihično stanje, ko edini izhod vidi v samomoru. Krčeviti gibi ponazarjajo osvobajanje, zapuščanje starega, z meščanskimi vrednotami zaslepljenega uma in telesa ter rojevanje nove, svobodne in osamosvojene Nore. V drami Nora zapleše tarantelo, živahen snubaški ples, ki izvira iz južne Italije, o katerem je Ibsen zagotovo slišal v času svojega bivanja v Rimu. O izvoru tega plesa in poimenovanju kroži veliko mitov. Nekateri menijo, da ime izvira iz zdravilnega običaja po piku taranteli podobnega strupenega pajka, saj naj bi prav divje gibanje pomagalo pri razstrupljanju. Drugi spet trdijo, da je ples dobil ime po kraju Taranto, od koder izvira. V vsakem primeru gre za divji, čutni plesni obred, ki je verjetno popolnoma osupnil zadržane severnjake, kakršen je bil tudi Ibsen.

IZTOČNICE ZA POGOVOR

- V čem se tokratna uprizoritev *Nore* razlikuje od klasičnih interpretacij?
- Zakaj je Ibsenovo besedilo še danes tako relevantno?
- Katere teme obravnava besedilo in kako jih obravnava uprizoritev?
- Kako, če sploh, se je spremenila vloga ženske v družbi od nastanka drame do danes?
- kateri uprizoritveni elementi so vam pomagali pri boljšem razumevanju drame in glavnega lika?
- Zakaj Nora zapusti družino?
- Kakšen človek in kakšen soprog je Torvald?
- Ali je Torvald hvaležen Nori, da mu je pomagala pri ozdravitvi?
- Ali sta Nora in Kristine prijateljici?
- Zakaj je doktor Rank tajil svojo ljubezen do Nore?
- Kako Nora razume zakonodajo?
- Ali je ponarejanje podpisa kaznivo dejanje?
- Ali je Krogstad zloben človek?
- Kaj družijo Krogstada in Kristino?
- Zakaj doktor Rank odlaša z izpovedjo ljubezni?
- Sta doktor Rank in Krogstad prijatelja?
- Kako bi se sporočilnost ter relevantnost in pomembnost drame o Nori spremenile, če bi bil uporabljen drugi, prisilno napisani konec, v katerem se Nora odloči, da otroci njo potrebujejo bolj kot ona svobodo in da ostane z družino?
- So danes ženske v Sloveniji povsem enakopravne z moškimi?
- Kako je z enakopravnostjo žensk v drugih državah Evrope?
- Kako je z enakopravnostjo žensk po svetu?